

toperzy na świecie, istnieje więc pilna potrzeba jego produkcji na szerszą skalę w Polsce.

Na zakończenie Konferencji w części dyskusyjnej omawiano sprawę obrączkowania nietoperzy w Polsce, która to metoda odgrywa ogromną rolę w badaniach tych zwierząt. Kwestia ta wyłoniła się w związku z projektem przeniesienia dotychczasowego centrum obrączkowania istniejącego przy Zakładzie Zoopsychologii i Etologii Zwierząt UJ w Krakowie (W. Harmata) do innego ośrodka naukowego. W tej sprawie powołano specjalną komisję w składzie: W. Harmata, R. Barnard, M. Jurczyszyn, G. Lesiński i Z. Urbanić. Przedstawiono także zadania związane z gromadzeniem przez Fundację Ekologiczną w Poznaniu piśmiennictwa dotyczącego nietoperzy na świecie. Zwrócono uwagę na konieczność sprawniejszej organizacji ruchu chiropterologicznego w Polsce, utworzenia nowych ośrodków oraz lepszą koordynację pracy pomiędzy już istniejącymi. Nie osiągnięto ostatecznego uzgodnienia w sprawie powołania Ogólnopolskiego Towarzystwa Chiropterologicznego z powodu niejednolitego stanowiska zebranych.

W drugim dniu Konferencji dla uczestników zorganizowano wyieczkę do rez. „Nietoperek”, unikalnego w skali światowej miejsca zimowania ogromnej populacji nietoperzy w podziemiach Międzyrzeckiego Systemu Umocnionego.

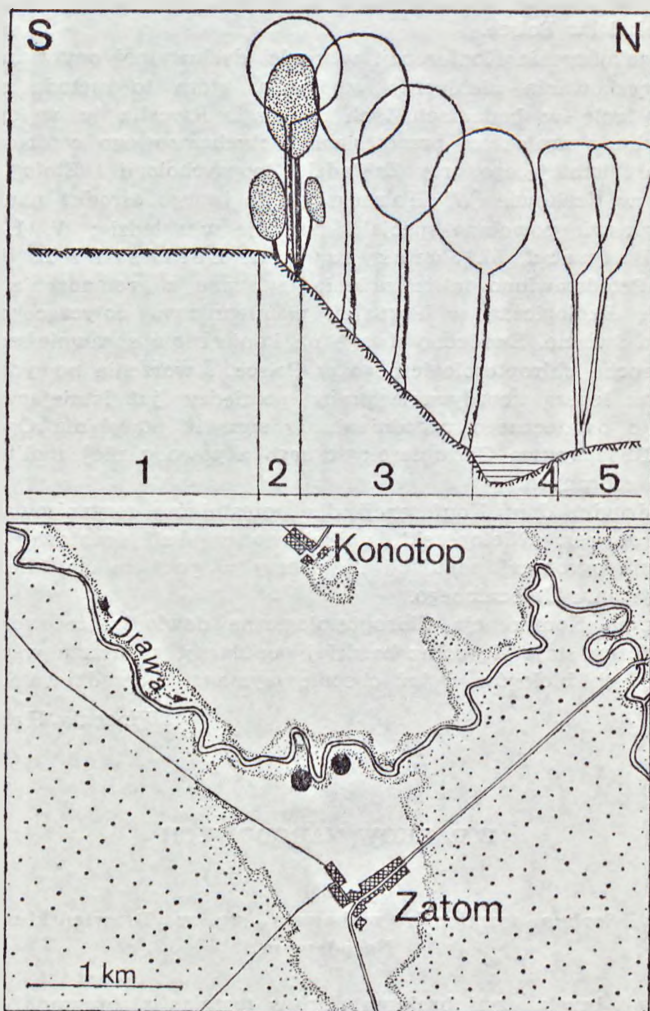
Kolejna Konferencja Chiropterologiczna dowiodła, że ruch chiropterologiczny staje się coraz bardziej popularny, zwłaszcza wśród bardzo młodych biologów, i już obecnie wymaga uporządkowania.

Wincenty Harmata

Z PARKÓW NARODOWYCH

Brekinia *Sorbus torminalis* zachowała się w Drawieńskim Parku Narodowym

Jarząb brząk, czyli brekinia *Sorbus torminalis*, to rzadki w Polsce gatunek drzewa, podlegający całkowitej ochronie gatunkowej. Fakt, że jest to jeden z nielicznych gatunków drzew, znajdujących się na liście roślin chronionych, sprawia że występowanie brekinii budzi zainteresowanie nie tylko specjalistów, ale także przyrodników-amatorów. Obecność brekinii na danym terenie podnosi jego wartość nie tylko w oczach botanika-florysty, ale także w opinii innych ludzi, np. leśników. Badacze społecznych uwarunkowań ochrony przyrody trafnie określają takie gatunki jako „charyzmatyczne” (*charismatic*

Ryc. 1. Stanowiska brekinii w dolinie Drawy i warunki ekologiczne jej występowania: 1 — pole, 2 — skraj lasu wzbogacony w *Tilia cordata*, *Ulmus glabra*, *Sorbus torminalis*, *Acer platanoides*, *A. pseudo-platanus* i in., 3 — las bukowy, 4 — koryto rzeki, 5 — lęg olszowy. — Localities of service-tree in the Drawa valley and ecological conditions of its existence: 1 — field, 2 — the edge of the forest enriched with *Tilia cordata*, *Ulmus glabra*, *Sorbus torminalis*, *Acer platanoides*, *A. pseudo-platanus* and others, 3 — beech forest, 4 — the river-bed, 5 — alder forest

species), podkreślając że ich ochrona jest szczególnie ważna dla kształtowania właściwych postaw społecznych wobec przyrody (por. np. Ma under 1992).

W Polsce brekinia osiąga północno-wschodnią granicę zasięgu, a większe skupienia jej stanowisk znajdują się w Wielkopolsce i nad dolną Wisłą (Browicz, Gostyńska-Jakuszczyńska 1966).

W środkowej części Puszczy Drawskiej odnotowano w latach dwudziestych obecnego wieku występowanie brekinii w lasach k. Radęcina i k. Starego Osieczna (Libbert 1927; cyt. za Browiczem i Gostyńską-Jakuszczyńską 1966). Po II wojnie światowej stanowisk tych, mimo poszukiwań, nie udało się odnaleźć. Również podczas badań geobotanicznych prowadzonych przy opracowywaniu projektu Drawieńskiego Parku Narodowego (Jasnowska i in. 1986) nie znaleziono stanowisk brekinii.

Latem 1993 r. pracownicy Biura Urządzenia Lasu w Szczecinku, P. Gracjasz i A. Kosakowski, prowadzący badania gleboznawcze w Drawieńskim PN, znaleźli na skraju lasu, na północ od wsi Zatom, jedno drzewo brekinii. Według naszych późniejszych pomiarów ma ono 22,5 cm pierśnicy i 20,7 m wysokości. Z szyi korzeniowej brzośka wyrastają dwa odrośla, wysokości odpowiednio 2 i 8 m, oraz co najmniej dwa płozące pędy podziemne (ksyloryzomy; por. Pawlaczyk 1991), na których w odległości do 2,5 m od drzewa macierzystego rozwijają się pędy pionowe.

Kilkaset metrów na zachód znaleźliśmy drugie, obfitsze stanowisko brekinii. Rośnie tu dziesięć dużych drzew, o pierśnicach do 27 cm i wysokościach do 21,7 m, oraz kilkadziesiąt młodych osobników brekinii zarówno pochodzenia generatywnego, jak i powstałych na ksyloryzomach wyrastających z szyi korzeniowej drzew macierzystych. Oba stanowiska brekinii znajdują się w podobnej sytuacji ekologicznej: na górnej krawędzi eksponowanego ku północy zbocza doliny Drawy, porośniętego lasem bukowym. Krawędź zbocza pokrywa się z eksponowanym na południe skrajem lasu (por. ryc. 1), co wyjaśnia występowanie w tym miejscu ciepłolubnego brzośka. Skraj lasu, mimo że nie wykształcił się na nim typowy układ zbiorowisk oszyjkowych i okrajkowych, jest w stosunku do wnętrza buczyny wyraźnie bogatszy w gatunki drzew i krzewów: obficie występują tu np. lipa drobnolistna *Tilia cordata*, wiąz górski *Ulmus glabra*, klon pospolity *Acer platanoides*, jawor *A. pseudoplatanus*, grusza *Pyrus communis*, trzmielina *Euonymus europaea*.

Znalezienie stanowisk brekinii w Drawieńskim PN, mimo że mogło być oczekiwane na podstawie przedwojennych danych florystycznych, jest dowodem trwałości występowania tego gatunku, wzbogaca florę Parku i przez to podnosi jego wartość przyrodniczą.

Jolanta Kujawa-Pawlaczyk, Paweł Pawlaczyk

Browicz K., Gostyńska-Jakuszczyńska M. 1966. *Sorbus torminalis* (L.) Crantz — Jarząb brekinia (brząk). Atlas rozmieszczenia drzew i krzewów w Polsce, Instytut Dendrologii PAN w Kórniku, 5: 7—13 + mapa.

Jasnowska J., Jasnowski M., Grinn U., Friedrich S. 1986. *Flora projektowanego Drawieńskiego Parku Narodowego i jej osobliwości. Przyroda projektowanego Drawieńskiego Parku Narodowego* (red. Agapow L., Jasnowski M.). Gorzowskie Towarzystwo Naukowe, 25—67.

Maunder M. 1992. *Plant reintroduction: an overview*. *Biodiversity and Conservation* 1: 51—61.

Pawłaczyk P. 1991. *Wegetatywne odnowienie, rozrost i rozmnażanie się drzew w warunkach naturalnych*. *Phytocoenosis* N. S. Semin. Geobot. 1: 275—297.

Uwagi o występowaniu zimodziół północnego *Linnaea borealis* w Wielkopolskim Parku Narodowym

Zimodziół północny *Linnaea borealis* jest małą krzewinką z rodziny *Caprifoliaceae* o pelzających, prawie nitkowatych łodygach z pędami kwiatowymi wzniesionymi w górę (ryc. 1). Jest gatunkiem o zasięgu borealno-górskim, występuje bowiem w północnej części półkuli. Na obszarach południowych notuje się go głównie na punktowych stanowiskach górskich (w Europie — Alpy, Sudety, Tatry).

Na stanowiskach pomiędzy północnym i górskim obszarem rozmieszczenia zimodziół północny uznaje się za relikwyt epoki polodowcowej (Stecki 1922). Według Czubińskiego (1950) *L. borealis* rozszerzyła wtórnie swój areal. Zgodnie z tą koncepcją niektóre stanowiska niżowe uważać należałoby za pseudorelikwytowe.

W Polsce jest to gatunek dość rzadki, osiągający południową granicę swego występowania. Częściej notowany jest na północy niż na południu. Pomimo to nie został umieszczony na liście roślin wymierających i zagrożonych, tak jak i inne gatunki chronione ustawowo w naszym kraju (Zarzycki, Szelaąg 1992). Uznano bowiem, że prowadzone zabiegi ochronne nie dopuszczają do zniszczenia stanowisk oraz obniżenia ich liczebności.

L. borealis to przykład gatunku, którego liczba stanowisk w Wielkopolskim Parku Narodowym gwałtownie zmalała, pomimo ochrony biocenotycznej i gatunkowej. W momencie tworzenia Parku podawano istnienie trzech stanowisk (Stecki, Przybylski 1957). Stanowiska te, wraz z innymi zanotowanymi na terenie Wielkopolski i Śląska,